

rer imidlertid det hermed forbundne skattetryk samt de reducerede muligheder for privat forbrug, idet der er snævre grænser for, hvor meget yderligere gæld landskassen kan stifte uden at miste styringsmuligheder i den økonomiske politik. Det må således fortsat være en vigtig målsætning i den økonomiske politik, at landskassens gældsætning ikke forøges yderligere.

Det er derfor fortsat udvalgets opfattelse, at der snarest muligt må tilvejebringes ligevægt på landsstyrets budget og efterfølgende skabes et overskud, så gælden kan nedbringes.

Det forekommer ikke realistisk, at en indkomstfremgang i den færøske økonomi på kort sigt er i stand til at udligne den negative budgetsaldo. Det konkrete politiske valg er derfor, om den resterende budgetforbedring skal fremkaffes gennem besparelser eller gennem en fortsat stigning i skattetryk.

22. Udvalget skal i den forbindelse anføre, at mulighederne for gennem rationiseringer i den offentlige sektor at undgå yderligere skattestigninger ikke synes undersøgt fuldt ud, samt at der på områder, hvor sådanne muligheder er påvist, ikke er taget initiativer til at udnytte disse.

23. Udvalget har tidligere peget på, at indførelsen af en formuebeskatning eller ejendomsbeskatning på lidt længere sigt vil kunne tjene til aflastning af den øvrige beskatning. Indførelsen af et system, hvor udstedelsen af fangstvoter i fiskeriet sker gennem salg til de højstbødende, og hvor provenuet tilfalder landskassen, vil også kunne bidrage til en sådan aflastning, og det vil samtidig medvirke til en mere effektiv ressourceanvendelse i det færøske fiskeri.

24. Mens alle udtaler sig positivt om nødvendigheden af at genopbygge fiskebestandene og om gennemførelsen af et biologisk forsvarligt fiskeri, er meningerne delte om, hvordan dette bedst kan ske. I overensstemmelse med et langsiget bevaringshensyn har Lagtinget, efter anbefaling fra Strukturudvalget, siden marts 1994 benyttet kvoter i det færøske fiskeri.

Med anvendelse af fangstvoter tilgodeses selve begrænsningen i fangsterne, mens hensynet til, at det fastsatte fiskeri finder sted med de lavest mulige omkostninger, kan varetages gennem kvoterens omsættelighed. Det er fortsat udvalgets opfattelse, at omsætteligheden i den nuværende lovgivning ikke er tilstrækkelig til at undgå, at det mulige fiskeri finder sted med unødigt høje omkostninger. Herved mindskes rentabiliteten i fiskerflåden til skade for den færøske konkurrenceev-

ne.

Herudover er det et problem, at en stor del af fiskeriet foregår på en fælleskvote, hvilket sammen med en manglende omsættelighed forhindrer den nødvendige kapacitetstilpasning i fiskerflåden.

25. Kvotesystemet har fra fiskerierhvervets side været genstand for en betydelig kritik. Erhvervet anfører således bl.a., at systemet ikke tilstrækkeligt effektivt beskytter bestandene, og at tekniske reguleringsformer vil være mere effektive.

En tilstrækkelig restriktiv lovgivning med lukkede områder, lukkede perioder og maskebestemmelser kan på samme måde som kvoter sikre en ønsket genopbygning af bestandene. Men med den samme målsætning for bestandsopbygningen vil det ikke være muligt at fange flere fisk end under kvotesystemet. Og ved at flytte fiskeriindsatsen over i mindre attraktive områder, hvor der skal fiskes i længere tid for at fange den samme mængde fisk, mindskes effektiviteten og indkomsten pr. anvendt time. Hertil kommer, at der ikke vil være begrænsninger på fiskeriet efter de mest værdifulde fisk (uden for de lukkede områder), som derfor vil blive fisket, indtil der ikke længere er driftsøkonomisk grundlag herfor. Dette kan betyde, at hensynet til bestandsopbygningen vil kræve, at meget store områder må lukkes. Herved forringes rentabiliteten i fiskeriet yderligere.

Der er således efter udvalgets opfattelse ikke nogen biologisk gevinst ved at erstatte kvoter med lukkede områder m.v. Hvis der findes situationer, hvor det biologiske er påkrævet at lukke gydeområder o.lign., kan dette uden problemer gøres samtidig med, at der anvendes kvoter. Derimod vil der være såvel et privatekonomisk som et samfundsøkonomisk tab ved at erstatte individuelle kvoter med lukkede områder. Endelig kan selve skiftet til et nyt system samt tilpasningen hertil næppe undgå at medføre en periodevis „overfiskning“.

26. Der er endvidere rejst den kritik af kvotesystemet, at det sætter en stopper for fiskeriet, for den samlede kvote er opbrugt. Dette sker, når der i forbindelse med opbygningen af torsk- og kuller-bestandene optræder stigende bifangster af disse fiskearter i fiskeriet af andre arter (primært sej). Herved må fiskeriet af disse andre arter indstilles på et tidspunkt, hvor kvoten ikke er opbrugt. Skyld dette problem imidlertid, at der ikke ved fastsættelsen af kvoterne for torsk og kuller bliver afsat tilstrækkelige mængder til bifangster. Udvalget finder det således uhensigtsmæssigt, at man ved vedtagelsen af større kvoter for torsk og

kuller i juni 1995 samt ved vedtagelsen af kvoter for kvoteåret 1995/96 ikke samtidig reserverede en del af stigningen til øgede bifangster.

Den bedste løsning på dette problem er herudover at gennemføre omsættelighed i kvotesystemet. Hertil kommer, at håndhævelse af fiskerilovene med kvoter pr. båd, herunder ulovlig udsmidning af fisk, kan gøres mere effektiv ved at fratrage de pågældende skibe deres fangstvoter ved lovbrud.

27. Det stærkt stigende skattetryk på Færøerne har givet anledning til en betydelig diskussion om baggrunden for den store udvandrings og skattetrykkets betydning herfor.

Erfaringerne fra perioder med omfattende emigrationer i andre lande, som bl.a. dækker områder, hvor de sociale og sproglige betingelser ikke er voldsomt forskellige (fx mellem stater i USA), viser, at der skal betydelige forskelle i indkomstmulighederne til, før disse giver anledning til flytninger.

Efter udvalgets opfattelse er det derfor tvivlsomt, om de aktuelle forskelle i skattetrykket kan siges at have en selvstændig effekt af betydning for fralflytningen. Størstedelen af udvandringen sker til Danmark, hvor skattetrykket som nævnt er på niveau med det færøske. Langt vigtigere er de manglende erhvervs- og indkomstmuligheder på Færøerne.

28. Med den store andel af den færøske befolkning, som er tilknyttet fiskeriet, er den færøske befolkning antagelig mere mobil end de fleste øvrige europæiske befolkninger. Hertil kommer, at en række andre fiskerierationer yder en betydelig støtte til fiskeriet gennem gunstige fradragsmuligheder, egnsudviklingsstøtte eller på anden måde. Færøske fiskere har således kunnet forøge deres indkomster betydeligt ved at flytte til fx Norge.

Efter udvalgets opfattelse kan den færøske landskasse imidlertid ikke konkurrere med subsidier i det omfang, som gives i Norge. Fiskeriet spiller en alt for stor rolle for den færøske økonomi til, at forsøg på at trække hovederhvervet op gennem subsidier fra det øvrige samfund giver nogen mening. Da stort set alle erhverv på Færøerne er forbundet direkte eller indirekte med fiskeriet, vil de, der ville få gavn af en sådan ordning, i vidt omfang være de samme, som skulle finansiere ordningen. Under alle omstændigheder ville dette medføre nye betydelige forvridninger i den færøske økonomi, netop som man gennem de seneste år har fået reduceret disse.

30. Det færøske erhvervsliv har gennem de seneste år gennemgået en række

strukturelle ændringer, herunder gældsansæring og sammenlægninger i fiskeriindustrien samt en økonomisk adskillelse af forarbejdningsleddet fra selve fiskeriet. Ophøret af en række subsidieringsordninger til erhvervene samtidig med at både de fangede mængder af fisk og afsætningspriserne på fiskeriprodukter faldt markant, mindskede rentabiliteten i forarbejdningsleddet. Gældsbyrden i forbindelse med produktionsanlæggene på land har derfor ikke kunnet serviceres under de gældende økonomiske forhold. Dette var også baggrunden for den nye gældsansæring, som i juni 1995 fandt sted i Fiskavirking.

31. En afgørende betingelse for, at den ændrede struktur i fiskeindustrien samt den seneste gældsansæring kan føre til højere beskæftigelse og stigende indkomster er imidlertid, at konkurrenceevnen i det færøske bearbejdningsled styrkes.

Dette kræver både, at produktionsomkostningerne pr. produceret enhed reduceres, og at produktudviklingen og afsætningsforstærkes.

Det er samtidig afgørende, at de allerede gennemførte reformer inden for sektoren fastholdes og udbygges. Der bør bl.a. ske en tilpasning af fiskerflåden til et rentabelt niveau med de begrænsninger og muligheder, som biologisk forsvarlige fangstvoter inden for det færøske område samt fiskeriet uden for til-lader.

32. Det er som allerede nævnt udvalgets vurdering, at indkomstfaldet er op-hørt, og at der har været en svag opgang i de disponible indkomster gennem det seneste halvandet år.

Med de erhvervspolitiske initiativer, som er taget over de sidste par år, er en væsentlig del af rammerne lagt for, at den nuværende svage opgang kan forlænges med basis i en stigende produktion. Kun ved at udnytte disse muligheder kan de landbaserede erhverv – såvel i fiskeindustrien som i andre sektorer – varigt øge deres andel af den samlede produktion og eksport. Dette stiller imidlertid krav til en forbedring af den færøske konkurrenceevne. Uden en sådan forbedring synes det vanskeligt at se, hvordan en stabil opgang i indkomst- og beskæftigelsesniveauet kan opnås gennem en længere periode. Alternativet er, at den færøske befolkning vil være underlagt de svingninger, som uvægerlig til indtræffe i produktion og beskæftigelse, når stort set hele eksporten og en stor del af de samlede indkomster er afhængige af tilgængeligheden af en enkelt naturressource samt verdensmarkedsprisen herpå.

33. Der er herudover vigtigt, at landskassens bud-

getunderskud hurtigt muligt erstattes af overskud og en efterfølgende gældsnebringelse. Dette er en økonomisk nødvendighed og vil samtidig mindske usikkerheden omkring den fremtidige økonomiske politik samt øge hjemmestyrets råderum.

Med de betydelige forbedringer af betalingsbalancen, landskassens underskud og erhvervspolitikken, som har fundet sted, er det afgørende, at de nødven-

ge, yderligere politiske initiativer gennemføres, så der ikke sker en ny tilbagegang i den nuværende meget sårbare situation.

1. Desværre giver statistikken over løn-udbetalingerne ikke mulighed for at bestemme, hvor stor en del af væksten i de løbende udbetalinger, der skyldes en vækst i aflønningerne pr. time, og hvor meget, der kan tilskrives en vækst i antallet af beskæftigede.

2. En del af reduktionen er af mere teknisk karakter og således ikke udtryk for en indkomstfremgang.

Atli Dam, fyrrverandi lögmaður:

Ríkisfelags-skapur hóttur

-Bonnerup tykist umboða ein hugsunnarhátt, sum fullkomiliga byggir á, at hann kennir seg umboðandi eitt harrafólk, sum í smálutum ynskir at stýra viðurskiptum í einum hjálandi

I gjár kom Ráðgevangi Nevndin hjá danska forsætismálaráðharranum við síni nýggjastu frágreiðing um stöðuna í Føroyum. Hon kemur dagin fyri samráðingarnar millum føroyingar og danir í Keypmannahavn. (Vit prenta áðrastaðni í blaðnum samrøðu við formannin í nevndini og sjálva niðurstöðuna í frágreiðingini.)

Atli Dam finst at Bonnerup

Ein av teimum føroying-unum, sum oftani hevur funnist at frágreiðingunum hjá skiftandi Ráðgevangi nevndum fyri í mongum førum ikki at byggja á nóg gott innlit í føroyska samfelagið, er Atli Dam, fyrrv. lögmaður. Sosialurin hevur biðið hann um eina viðmerking til tað, sum kom fram í útvarpinum gjármorgunin í sambandi við almennakunngerðingina av frágreiðingini. Hann sigur: "Bodskapurin í nýggju frágreiðingini er framhald av teirri ótrúligu arrogansu, sum Bonnerup legði fram í ljósið á vitjan síni í Føroyum herfyri. Hann tykist umboða ein hugsunnarhátt, sum fullkomiliga byggir á, at hann kennir seg umboðandi eitt harrafólk, sum í smálutum ynskir at stýra viðurskiptum í einum hjálandi. Ein skuldi ikki trúð, at slíkt kundi komið fyri halvthundrað ár aftaná, at vit finga okkara sjálfstýri."

Forpestað útviklingin

Viðari sigur Atli Dam: "Tei embætismanna-diktat, sum hava forpestað tilveruna og útviklingin í Føroyum, hava tíverri rinið so mikið við í politiska umhvørvinum í Danmark, at eisini politikarar, sum sjálvir hava ráðharrar ferðandi runt í heiminum til tess at selja "autonomar" skipanir til tilfartskomnar tjóðir, ikki eru varugir við, hvussu álvarsliga teir gera seg inn á okkara sjálvræði og nátturliga rætt at fyriskipa egnum viðurskiptum."

Tað er heilt víst, at kemur ikki vend í hesi viðurskipti, verður ikki einum ríkisfelagskapi liv lagað leingi aftrat.

Siga ósætt

Eisini siga teir beinleiðis ósætt, tá ið sagt verður, at skattatrygging í Føroyum ikki er hægr, og at kvotuskipanin ikki ger skaða ella at monopolid í framleiðslulíðnum, bankavæðini og í sölulíðnum meira og meira niðurbindur hesa tjóð, sum fegin vil liva so tóluiga frælst í sínum egna landi.

Vónandi vakna danskir politikarar, áðrenn ov seint verður, sigur fyrrverandi lögmaður, Atli Dam í viðmerking til seinastu frágreiðingina hjá Ráðgevangi Nevndin.

jan